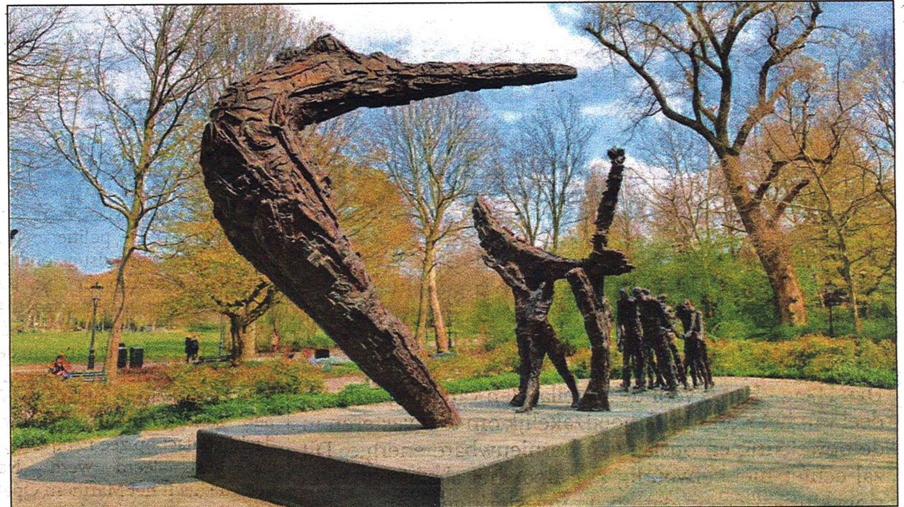
Tijdgeest rijp voor excuses

Het slavernijmonument in Amsterdam.

Van onze correspondent

DEN HAAG - De grote gemeenten, de provincie Noord-Holland, de centrale bank, ABN Amro. De lijst van overheden en instellingen die excuses hebben gemaakt voor het Nederlandse slavernijverleden wordt steeds langer en de overtuiging groeit snel dat de Staat der Nederlanden dit ook moet doen.

Dat bleek gisteren tijdens het derde rondetafelgesprek in de Tweede Kamer van de commissie voor Binnenlandse Zaken. De delegatie die enkele maanden geleden Suriname, Curaçao en Bonaire bezocht om inzicht te krijgen in de gevoelens over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan ging in gesprek met onder andere de burgemeesters van Rotterdam, Utrecht en Middelburg, de provincie Noord-Holland, ABN Amro en De Nederlandsche Bank (DNB).

Burgemeester Ahmed Aboutaleb van Rotterdam haalde als eerste de tijdgeest aan om uit te leggen waarom er niet eerder excuses zijn gemaakt dan in december vorig jaar. „Het is persoonlijke groei.” Aboutaleb toonde zich enkele keren emotioneel betrokken bij het onderwerp.

Hij legde uit dat hij altijd terughoudend is geweest in de discussie over excuses, maar na het onderzoek naar de betrokkenheid van Rotterdamse bestuurders gingen bij hem de ogen open. Daarna kwamen de persoonlijke gesprekken die veel indruk hebben gemaakt. „Alleen als je groot bent ben je in staat je fouten te erkennen.”

Angst voor schadeclaims als er excuses worden gemaakt moet volgens Aboutaleb geen rol spelen. „Dat valt in het niet bij het leed dat nog altijd doorsijpelt.” Hij vindt dat koning Willem-Alexander als symbool van eenheid betrokken moet worden bij de excuses. Hij zei niet dat de koning zelf die excuses moet maken.

De opmerking over de tijdgeest als verklaring waarom er niet veel eerder al excuses zijn gemaakt vond weerklank bij burgemeester Sharon Dijksma van Utrecht. „Depolitiseren helpt”, zei Dijksma op de prikkelende vraag van Kamerlid Renske Leijten (SP) waarom er geen excuses zijn gemaakt toen Dijksma deel uitmaakte van de regering. Het had misschien veel eerder moeten gebeuren, gaf zij toe. Maar na het onderzoek ook in haar stad kon er nog maar een conclusie zijn: excuses zijn nodig.

Burgemeester Harald Bergmann van Middelburg, de stad die een belangrijke rol speelde in de tijd van de VOC en ook in de slavenhandel, gaat binnenkort excuses maken en voerde dezelfde redenen aan als zijn collega’s. Alle aanwezige steden en de provincie willen ook een vervolg geven aan die excuses door iets te doen aan de doorwerking. Dat moeten niet alleen monumenten en een Nationaal Slavernijmuseum zijn, maar ook projecten die in samenspraak met nazaten worden opgezet.

De Tweede Kamerleden werd door verschillende gasten voorgehouden dat zij ook zelf het goede voorbeeld moeten geven in het nadenken over het slavernijverleden en de gevolgen daarvan. „Aan deze commissie zal het niet liggen”, zei voorzitter Kiki Hagens. De delegatie die de reis heeft gemaakt heeft al duidelijk gemaakt ook voor excuses van de Staat te zijn.

Ook de gasten in het tweede deel van de middag benadrukten dat ze iets willen doen naast het maken van excuses. De voorzitters van de raad van bestuur van ABN Amro, Robert Swaak, en de DNB, Klaas Knot, hebben eveneens onderzoek laten doen en kwamen tot de conclusie dat hun instellingen een grote rol hebben gespeeld in de slavernij. Ze hebben initiatieven genomen om bijvoorbeeld de kansenongelijkheid, ook een doorwerking van het slavernijverleden, aan te pakken.

Onafhankelijk adviseur diversiteit en inclusiviteit Freek Ossel pleit voor een nationale herstelagenda. Voor de uitvoering van die agenda zou een fonds kunnen worden opgericht dat op afstand van de overheid staat. „Laat het groeien”, zei hij. De viering/herdenking op 1 juli, Keti Koti, zou verdiept en verbreed moeten worden door het jaar heen. Er kan bijvoorbeeld een kenniscentrum worden opgericht voor uitwisseling van kennis voor het onderwijs en onderzoek.

Indruk maakte in het tweede deel het verhaal van jurist Eva Bezem, gespecialiseerd in vreemdelingenrecht. Zij komt op voor Surinaamse ex-Nederlanders die al tientallen jaren ongedocumenteerd in Nederland zijn. Het gaat om enkele duizenden mensen die voor 1975, toen Suriname onafhankelijk werd, Nederlanders waren, maar tussen wal en schip zijn gevallen.

Na 47 jaar hebben ze nog steeds hun Nederlandse paspoort niet terug, wat tegen internationale jurisprudentie ingaat. „Stop Daarmee!” was haar hartekreet, die met applaus werd begroet door vele getroffenen en hun familie op de publieke tribune en in een tweede zaal waar het rondetafelgesprek werd gevolgd. De beide bankdirecteuren sloten zich aan bij de oproep van Bezem.